

TOPOR DE TIP MONTEORU DESCOPERIT LA MILEȘTII DE SUS, JUDEȚUL BACĂU

de DAN MONAH și EUGEN ZAHARIA

În luna martie 1979 pe teritoriul satului Mileștii de Sus, com. Parincea, jud. Bacău, a fost descoperit întâmplător¹ un topor de tip Monteoru. Piesa a fost găsită pe arătură împreună cu câteva fragmente ceramice care nu au fost culese de descoperitor. Punctul descoperirii poartă numele „La Cetățuie” sau „Cetățuia” și se află în partea de nord-vest a satului Mileștii de Sus. Așezarea a fost cercetată prin perieghetză fiind recoltate fragmente ceramice monteorene, fără să se poată preciza faza². În literatură mai este citată o așezare cu două nivele de locuire, din care al doilea nivel se încadrează epocii bronzului, dar stațiunea se află în parte de sud a satului³. Menționăm că, în zonă, mai sînt două puncte susceptibile să adăpostească stațiuni arheologice. Ne referim la dealurile : „Comoara” și „Mormînt” ; pentru ultimul avem semnalată existența unui tumul⁴.

Piesa de la Milești face parte din seria topoarelor cu gaură transversală pentru coadă și tăiș vertical. Lama toporului este zveltă, mai lată spre tăiș, îngustîndu-se treptat spre manșon unde are secțiunea hexagonală, cu două laturi (fețele lamei) mai late. Tubul este prevăzut cu trei nervuri în relief, cu rol ornamental. Pe muchia toporului se observă o creastă care marchează locul de îmbinare a valvelor. Tot pe muchie se remarcă „dopul de turnare”. Între nervuri se observă o perforație neregulată, datorată turnării. În interiorul găurii pentru coadă constatăm prezența a două alveole de formă ovală ; prima este în dreptul dopului de turnare, a doua se află în partea de jos a tubului, în dreptul lamei. Creasta rămasă de la îmbinarea valvelor a fost foarte ușor martelată, probabil întâmplător.

1 Piesa a fost descoperită de tov. Eugen Zaharia de la O.C.O.T.—Bacău, care a donat toporul muzeului băcăuan.

2 Viorel Căpitanu, *Descoperiri arheologice pe teritoriul județului Bacău II/ (Catalogul descoperirilor)*, în manuscris.

3 Cf. M. Florescu și V. Căpitanu, *Cercetări arheologice de suprafață în județul Bacău*, în *Arh. Mold.*, VI, 1969, p. 234.

4 Informația ne-a fost furnizată de tov. ing. Iftimie de la O.C.O.T.—Bacău, căruia îi mulțumim călduros.

Urme ușoare de ciocănire se mai observă în zona tăişului și în dreptul „dopului de turnare“.

Toporul de la Mileștii de Sus este reușit turnat, totuși una dintre valve nu a fost perfect îmbinată ; din această cauză profilul piesei este puțin asimetric. Piesa noastră este acoperită de patină verzuie-deschisă, malignă. Pe lamă și în dreptul tubului pentru coadă se observă câteva creștături datorate unor lovituri din vechime.

În momentul de față nu ne putem pronunța cu siguranță asupra materialului din care a fost confecționat toporul : aramă sau bronz. În depozitul de la Borlești au fost găsite, împreună, topoare de acest tip turnate fie în aramă fie în bronz⁵. Ținând seama, în lipsa analizelor, de aspectul general al piesei, de cele câteva creștături adânci, înclinăm să credem că și această piesă este de aramă.

Toporul de la Mileștii de Sus are următoarele dimensiuni : înălțimea = 12,8 cm ; lungimea manșonului = 4,2 cm ; diametrul găurii = 2,3/2,4 cm și 2,5/2,3 cm ; grosimea lamei sub manșon = 1,7 cm ; lățimea lamei sub manșon = 2,3 cm ; lățimea tăişului = 4,1 cm ; lungimea lamei = 9 cm ; greutatea = 350 gr.

După clasificarea lui Al. Vulpe⁶ toporul nostru s-ar încadra în tipul Monteoru, seria a II-a, fiind însă mai evoluat decât exemplarul de la Banca-Dealul Morii⁷. Cele mai apropiate analogii le avem în descoperirile mai vechi de la Borlești⁸. Depozit aflat într-un vas al culturii Costișa⁹ ; fază paralelizată cu Monteoru IC₂—IA¹⁰. Așa cum arătam la început toporul nostru nu poate fi legat decât de nivelul monteorean de la „Cetățuia“, foarte probabil de materiale încadrate în faza IC₂—IA.

*
* *
*

Topoarele de metal cu gaură de înmănușare transversală sînt considerate arme specifice sud-estului Europei¹¹, ipoteză plauzibilă date fiind dimensiunile, forma lor precum și faptul că uneori se folosește arama. Topoarele din depozitul de la Borlești adăpostite într-un vas de lut erau înșirate pe o sîrmă de aur împreună cu o plăcuță din același metal¹².

5 M. Zamoșteanu, *Depozitul de topoare de bronz de la Borlești (raionul Buhuși, reg. Bacău)*, în *Arh. Mold.*, II—III, 1964, p. 453 și urm. ; M. Petrescu-Dîmbovița, *Depozitele de bronzuri din România, Ed. Academiei, București, 1977*, pp. 46-47, unde sînt menționate și analize spectrale ; Șt. Cucos, *Noi descoperiri de topoare de aramă și bronz*, în *SCIVA*, 29, 1978, 4, p. 579 și urm. Autorul comunică două topoare noi din depozitul de la Borlești, ambele de aramă.

6 *Die Arte und Beile in Rumänien*, I, P.B.F., IX, 2, München, 1970, p. 12.

7 Vezi V. Căpitanu, *Noi descoperiri de topoare de aramă și bronz în județul Bacău, în Carpica*, VI, 1976, p. 31 și urm., fig. 1/2.

8 Al. Vulpe, *op. cit.*, Pl. 12/186, 188.

9 M. Zamoșteanu, *op. cit.*, p. 458, fig. 1.

10 Al. Vulpe, *op. cit.*, p. 46 ; Șt. Cucos, *op. cit.*, p. 579 și urm. ; M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, pp. 46-47.

11 Cf. Al. Vulpe și E. Tudor, *Cu privire la topoarele de metal cu gaură de înmănușare transversală*, în *SCIV*, 21, 1970, 3, p. 426.

12 Șt. Cucos, *op. cit.*, p. 580.

Depozitul de la Borlești arată cu claritate valoarea deosebită a topoarelor de metal, pe de altă parte probează un fenomen de diferențiere socială; topoarele avînd și o anumită semnificație socială și valoare de cult¹³. Afirmatia este susținută de faptul că în perioada bronzului mijlociu obiectele de metal rămîn încă rare, „scumpe“. Pentru această perioadă chiar în Transilvania depozitele de obiecte de metal sînt rare și cu destul de puține piese¹⁴.

Avem suficiente elemente pentru a afirma că topoarele de metal îndeplineau, în acea vreme, pe lîngă rolul lor de arme și pe acela de însemn a demnității șefului comunității care trebuia să fie un războinic. În toată perioada preistorică și chiar mai tîrziu armele au avut valoare magico-religioasă¹⁵, care s-a transmis asupra purtătorului lor. Topoarele de aramă și bronz sînt, fără îndoială, legate de cultul soarelui¹⁶ practicat de purtătorii culturii Monteoru.

L'HACHE DE TYPE MONTEORU DÉCOUVERT A MILEȘTII DE SUS, DÉP. BACĂU

R é s u m é

Les auteurs publient un hache en cuivre à orifice d'emmanchement transversal et à doille décorée de trois nervures en relief, découvert à Mileștii de Sus, com. de Parincea, dép. Bacău. L'objet appartient au type Monteoru, IIe série d'après la classification d'Al. Vulpe, et à été assigné à une étape correspondant à la période Monteoru IC₂—IA (milieu du IIe millénaire av. n. è.).

LEGENDES DES FIGURES

Fig. 1. — La carte de la zone où a été découvert l'hache.

Fig. 2. — L'hache de Mileștii de Sus (dessin).

Fig. 3. — L'hache de Mileștii de Sus (photo).

13 Cf. și M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, p. 37.

14 *Ibidem*, pp. 39-51.

15 Cf. M. Eliade, *Histoire des croyances et des idées religieuses. I. De l'âge de la pierre aux mystères d'Eleusis*, Ed. Payot, Paris, 1976, p. 16.

16 M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.*, p. 37.

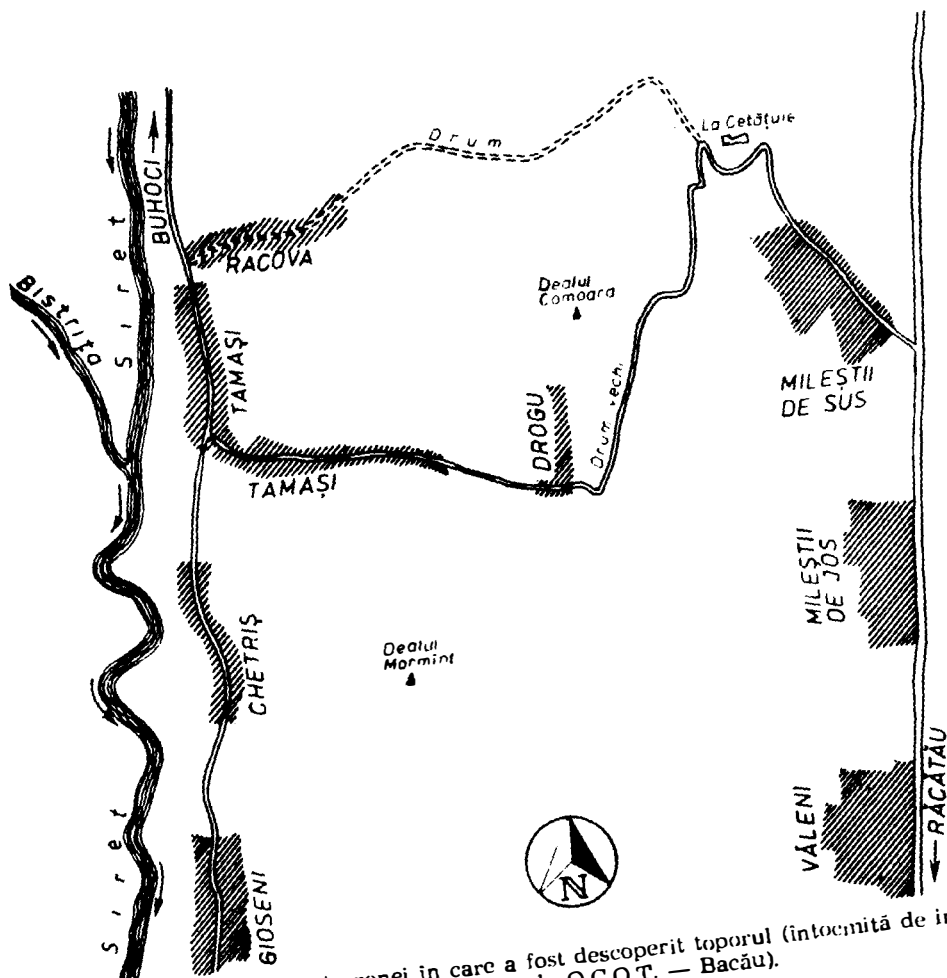

Fig. 1. — Harta zonei în care a fost descoperit toporul (întocmită de ing. Gh. Iftimic de la O.C.O.T. — Bacău).

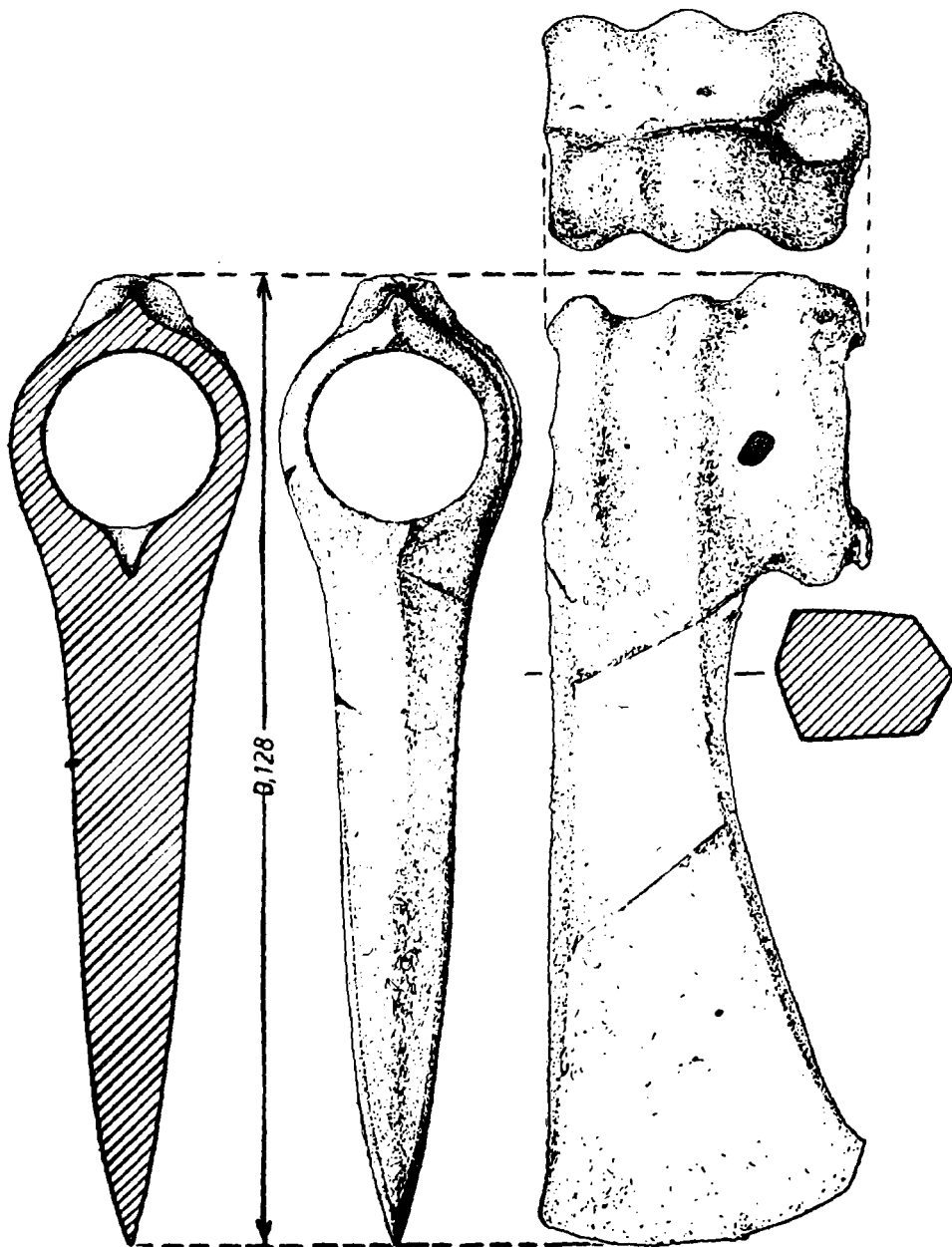

Fig. 2. — Toporul de la Mileștii de Sus (desen).

Fig. 3. — Toporul de la Mileștii de Sîs (foto).